

Środowisko

lasy - gospodarka leśna - leśnictwo

OCHRONA PRZYRODY NIE JEST CZYMŚ ABSTRAKCYJNYM

Rozmowa z Anną Wilińską, dyrektorem Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

Może na początek rozszyfrujemy nazwę instytucji, którą pani kieruje. Jakimi projektami się zajmujecie?

Centrum Projektów Środowiskowych (CKPŚ) jest jednostką organizacyjną Lasów Państwowych. Prowadzimy dość nietypową działalność, bo z jednej strony realizujemy duże, ważne projekty na rzecz Lasów Państwo-

Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (POLiŚ). Jest to największy w tej chwili program operacyjny realizowany w Polsce. Pełnimy rolę instytucji wdrażającej dla V osi priorytetowej „Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych”. Jesteśmy instytucją finansującą projekty z zakresu ochrony przyrody, obsługujemy konkursy, informujemy beneficjentów o konkursach, przyjmujemy wnioski, oceniamy je, podpisujemy umowy z beneficjentami oraz rozliczamy projekty.

Jeśli chodzi o działania na rzecz Lasów Państwowych to koncentrują się one wokół obsługi projektów, dla których beneficjentem są właśnie Lasy Państwowe. Obecnie na różnych etapach realizacji są trzy takie projekty: dotyczące małej retencji na terenach nizinnych, małej retencji górskiej oraz rekultywacji terenów powojenskich i popoligonowych. Te projekty są także finansowane z POLiŚ – projekty małej retencji z III osi – związanej z gospodarowaniem wodami, a projekt rekultywacji terenów popoligonowych z II osi – związanej z ochroną powierzchni ziemi. W tych projektach występujemy jako jednostka realizująca i koordynująca projekt. W praktyce oznacza to, że od wszystkich nadleśnictw biorących udział w tych projektach zbieramy dokumentację, sprawdzamy ją, a następnie występujemy do NFOŚiGW o refundację poniesionych kosztów. Projekty są realizowane na poziomie nadleśnictw – nadleśniczy w terenie realizuje określone zadania, a CKPŚ koordynuje i zarządza tymi projektami. Obrazowo

możemy powiedzieć, że na wielki projekt związany z realizacją małej retencji nizinnej składa się ponad 180 małych podprojektów – poszczególnych nadleśnictw biorących w nim udział. Każdy z tych małych projektów czy też podprojektów obowiązują te same procedury. Dla każdego z nadleśnictw musi być przygotowany komplet dokumentów, rozliczone wydatki itp.

Jak duże środki zostały przeznaczone na realizację projektów z zakresu ochrony przyrody?

W ramach V osi mamy do dyspozycji około 360 milionów złotych. Prawie 80% środków jest już zakontraktowane, oznacza to, że mamy już podpisane umowy z beneficjentami albo proces ten jest na finiszu.

360 milionów złotych to dużo czy mało?

Gdy porównamy tę sumę ze środkami jakie mają do dyspozycji inne osie priorytetowe, to kwota jest niewielka, pozwala na zrealizowanie np. jednego lub dwóch projektów wodnokanalizacyjnych dla średniej wielkości aglomeracji. Tak więc w porównaniu do dużych inwestycji infrastrukturalnych jest to niewiele, natomiast w ochronie przyrody takie pieniądze stanowią istotne wsparcie. W ramach wspomnianych 360 milionów zrealizujemy blisko 150 projektów przyrodniczych, wartość największych to około kilku milionów złotych. Efekt ekologiczny tych projektów to m.in. ochrona kilkudziesięciu gatunków ważnych dla naszej przyrody, objęcie

wych, a z drugiej strony równie istotną częścią naszej działalności jest obsługa projektów z zakresu ochrony przyrody realizowanych przez innych beneficjentów. Dystrybuujemy środki unijne w imieniu Ministerstwa Środowiska. Obie te części naszej działalności są związane z obsługą Programu

ochroną czynną kilkuset siedlisk na powierzchni kilkaset tysięcy hektarów. Z tych środków dofinansujemy też projekty, których celem jest udrażnianie korytarzy ekologicznych. Ponadto zostanie opracowanych około 400 planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000. Dzięki pieniądзом z V osi uda się przeszkolić kilkaset osób w zakresie różnych specjalistycznych dziedzin związanych z ochroną środowiska, a także dotrzeć z wiedzą i edukacją do kilkudziesięciu tysięcy osób w ramach kampanii medialnych. Niestety pula środków na działania informacyjne, edukacyjne już została wyczerpana.

Kto może ubiegać się o dofinansowanie?

W ramach V osi paleta beneficjentów jest bardzo szeroka – są to wszystkie podmioty zajmujące się ochroną przyrody, a więc parki narodowe, parki krajobrazowe, organizacje pozarządowe, jednostki LP, a także jednostki samorządowe. Najaktywniejsi to właśnie parki narodowe i inne państwowe jednostki budżetowe (np. GDOŚ, RDOŚ), a także organizacje pozarządowe i jednostki LP. W najbliższym czasie planujemy konkurs, w którym chcielibyśmy zaktywizować jednostki samorządu terytorialnego, od których wpłynęło stosunkowo mało aplikacji. Konkurs jest przygotowywany we współpracy z Ministerstwem Środowiska. Chodzi nam o projekty łączące działania na rzecz ochrony przyrody z działaniami na rzecz lokalnej społeczności, np. ochrona cennych siedlisk w pobliżu miejsc wypoczynku, prowadzenie edukacji dla mieszkańców, tworzenie ścieżek przyrodniczych. Zależy nam na tym, aby przez działania samorządów uświadomić mieszkańcom, że ochrona przyrody nie jest czymś abstrakcyjnym, ale może też być atrakcyjna dla mieszkańców i turystów.

Domyślam się, że jest jakaś hierarchia, priorytety, że są obszary kluczowe, co sprawia, że niektórzy wnioskodawcy mają większe szanse niż inni.

Preferowane są projekty, które dotyczą ochrony cennych obszarów i

to zarówno obszarów Natura 2000, jak i wyznaczonych przez polskie prawo ochrony przyrody. Pierwszeństwo mają projekty dotyczące siedlisk i gatunków znajdujących się na liście załączników do dyrektywy siedliskowej i ptasiej. Ocena projektu dotyczy w dużym zakresie jego zawartości merytorycznej, eksperci analizują założenia projektu, realność uzyskania efektu ekologicznego. Wnioski ocenia specjalnie powołana grupa robocza do spraw oceny wniosków składająca się z pracowników Centrum, a także ekspertów zewnętrznych. Kryteria oceny projektów opisane są bardzo dokładnie. Kryteria te są dobrze znane beneficjentom. Najbardziej atrakcyjne projekty zawierają kompleksowe podejście do ochrony przyrody.

Jednym z takich ciekawych projektów jest np. ochrona podkowca małego. Projekt jest realizowany przez Polskie Towarzystwo Przyjaciół Przyrody „Pro Natura”. W efekcie mamy dwóch beneficjentów – nietoperze, bo

Foto: Jacek Zysk

dla nich tworzone są miejsca bytowania, a z drugiej zabytkowe cerkwie i kościoły na południu Polski, gdyż w nich remontuje się dachy i poddasza adaptując je dla podkowca. Projekt ten łączy czynną ochronę przyrody z ochroną i dbaniem o nasze dziedzictwo kulturowe.

Wracając do projektów realizowanych na rzecz LP, na jakim

etapie jest projekt związany z małą retencją na terenach nizinnych?

W czerwcu zeszłego roku została podpisana umowa o dofinansowanie. Projekt opieka na kwotę 195 mln zł i uczestniczy w nim ok. 180 nadleśnictw. W ramach tego projektu zostanie wybudowane ponad 3 tys. niewielkich obiektów retencjonujących wodę. Każde nadleśnictwo ma swoje zadania i realizuje je według wcześniej przyjętego harmonogramu. Część nadleśnictw jest na etapie uzyskiwania niezbędnych pozwoleń administracyjnych, tworzenia projektów, a inni już na etapie wykonywania robót budowlanych. Projekt jest realizowany na zasadzie refundacji. Nadleśnictwa z własnych środków realizują zadania podzielone na etapy, a następnie po zakończeniu każdego z nich przygotowują dokumentację potrzebną do odzyskania zainwestowanych środków. Dokumentacja trafia do CKPŚ, gdzie jest sprawdzana pod względem zarów-

no merytorycznym, jak i finansowym. Następnie przygotowujemy zbiorczy wniosek o płatność do NFOŚiGW. Na początku września na konto Lasów Państwowych wpłynęły pierwsze środki z Narodowego Funduszu, około 2 mln złotych – jesteśmy więc na początku drogi. Szacujemy, że faktycznie są wykonane już prace o wartości około 20 mln zł, ale nie są one jeszcze rozliczone. Koniecznie muszą pod-

kreślić, że dokumentacja finansowa jaka trafia do nas z nadleśnictw jest coraz lepiej przygotowywana, wspólnie wiele się już nauczyliśmy. Obiektywnie trzeba też przyznać, że rozliczanie projektów wymaga dużego wkładu pracy i dużej ilości dokumentów.

A retencja góraska?

Uroczyste podpisanie umowy odbyło się we wrześniu br. W projekcie bierze udział 55 nadleśnictw, a jego wartość to ponad 170 mln zł. Z naszego rozeznania wynika, że nadleśnictwa są obecnie na etapie zbierania pozwoleń administracyjnych, jest to więc etap przedinwestycyjny. Jest to projekt, który ma za zadanie mak-

darką wodną, a jednocześnie przynoszące efekty w postaci zwiększenia bioróżnorodności. Są także przykładem na działania adaptacyjne do zmian klimatu, których efektem są np. susze i pogorszenie się stosunków wodnych w lasach, a także gwałtowne, niszczące wpływy powierzchniowe w górach spowodowane intensywnymi opadami. Ogromną zaletą tych projektów jest zaplanowanie bardzo dużej liczby niewielkich obiektów, które w sposób przyjazny dla środowiska nie tylko zatrzymają wodę, ale przyczynią się do poprawy warunków w ekosystemach leśnych, tworząc właściwe warunki ochrony cennych siedlisk i gatunków.

Foto: Jacek Zysk

symalnie spowolnić odpływ wody z terenów górskich, zatrzymać tę wodę w lesie, w górach.

Oba projekty retencyjne w założeniu służą reagowaniu na nadmiary lub niedobory wody powstające w wyniku zmian klimatu, służą także ochronie przyrody, zwiększaniu bioróżnorodności i odtwarzaniu ekosystemów wodno-błotnych. Głównym założeniem obu projektów są działania przyjazne przyrodzie. Trzeba znaleźć dobre rozwiązanie – z jednej strony służące ochronie przyrody, a z drugiej trwałe, funkcjonujące przez lata. Obydwa projekty wzbudzają wiele zainteresowania zarówno w kraju, jak i za granicą. Prezentowane są jako projekty realizujące cele związane z gospo-

Trzeci projekt leśny dotyczy rekultywacji terenów powojennych i popolygonowych. Tu chyba jest najwięcej do zrobienia.

Jesteśmy w przededniu podpisania umowy o dofinansowanie z NFOŚiGW. W projekcie bierze udział 57 nadleśnictw, a jego koszt to około 160 mln zł. Prace w ramach projektu skupiają się na oczyszczaniu terenów po byłych poligonach i to zarówno tych z okresu II wojny światowej, jak i użytkowanych przez wojsko po wojnie np. przez wojska b. Związku Radzieckiego. Planowane jest też wyburzenie niektórych obiektów, inne, wartościowe pod względem historycznym, zostaną stosownie zabezpieczone. Kolejnym działaniem będzie przywróce-

nie tym terenom wartości przyrodniczej, działania na rzecz zachowania siedlisk itp.

Jako ciekawostkę powiem, że próbowaliśmy znaleźć przykłady realizacji podobnych projektów jak ten poligonowy i te związane z małą retencją w innych krajach unijnych, ale nigdzie realizowanych na tak dużą skalę projektów nie udało się nam znaleźć. Są to projekty unikalne właśnie ze względu na swój ogromny zasięg. Lasy Państwowe ze względu na swoją strukturę terenową mają wyjątkowy potencjał. Oczywiście musimy zdawać sobie sprawę, że dla leśników jest to dodatkowe wyzwanie, gdyż obok swojej codziennej pracy realizują też projekty. Nikt poza leśnikami nie byłby w stanie realizować tak ogromnych projektów.

Działacie już pięć lat, jakie plany na przyszłość?

Myślę, że CKPŚ okrzepł już w swoich działaniach, zespół liczy obecnie 60 osób. Bardzo dużo się nauczyliśmy i wciąż się uczymy. Mam nadzieję, że już niedługo podpiszemy 150-tą umowę na projekt w ramach V osi priorytetowej. Nabiera tempa praca przy trzech projektach Lasów Państwowych. Przed nami kolejne zadania. Udało się także we współpracy z LP pozyskać środki z Funduszu LIFE+ na promocję dobrych praktyk dotyczących ochrony przyrody realizowanych przez leśników. Zostaną zebrane te doświadczenia, które w lasach istnieją. Wielu leśników podejmuje obok swojej gospodarczej działalności różne formy działań na rzecz ochrony przyrody. Chcemy pokazać te działania leśników oraz ich efekty. Powstaną filmy i podręczniki dobrych praktyk napisane na podstawie doświadczeń leśników.

Pięciolecie istnienia to także okazja do podziękowania tym wszystkim, z którymi współpracujemy na co dzień, są to zarówno beneficjenci V osi, jak i nadleśnictwa, a także instytucje, z którymi wspólnie działamy na rzecz ochrony przyrody.

Dziękuję za rozmowę.

Rozmawiała: **Aldona Zysk**

lasy - gospodarka leśna - leśnictwo